

Войтович Олексій Іванович

Американо-німецькі відносини (1990–1998 рр.)

УДК 94(73:430):327"1990/1998"
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-6.12>

Войтович Олексій Іванович
кандидат політичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова
вул. Дворянська, 2, Одеса, Україна
ORCID: 0009-0000-1524-9915

Розглядаються відносини між США та Німеччиною наприкінці ХХ ст. через їхню спільну діяльність у розв'язанні міжнародних проблем у Європі та за її межами. Метою статті є дослідження американо-німецьких відносин у 1990–1998 рр. та їх впливу на сучасні міжнародні відносини. При цьому автором вирішувалось завдання: дати оцінку двостороннім відносинам крізь призму подолання кризових явищ у міжнародних відносинах, покладаючись, в першу чергу, на аналіз мемуарної літератури як джерела дослідження та на аналіз монографічних видань. Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань було застосовано методи: порівняльно-історичний та системний, які дають можливість об'єктивного висвітлення предмету наукової розробки. Двосторонні відносини у період діяльності президентів Дж. Буша, Б. Клінтона та канцлера Г. Коля були доволі насиченими. Дж. Буш зіграв одну з ключових ролей у об'єднанні Німеччини, а його країна залишалась гарантом безпеки країн Європи, які з певним занепокоєнням ставились до бурхливих змін, що відбулись у Німеччині та у Східній Європі. Об'єднана Німеччина при підтримці Сполучених Штатів виступила у ролі локомотива інтеграційного процесу у Європі. Персональна роль канцлера Г. Коля в ньому була чималою, про що свідчать факти і джерела дослідження. Як трансатлантичні партнери, США і ФРН працювали над забезпеченням стабільності на континенті, реалізувавши ідею розширення НАТО, яка здавалась їхнім лідерам панацеєю у досягненні безпеки. Країни співпрацювали над врегулюванням регіональних конфліктів (Перська затока, колишній Югославія). Для Німеччини такий досвід був вперше після завершення Другої світової війни, і він мав внутрішньополітичні наслідки. Аналіз свідчить, що на двосторонніх відносинах помітно позитивно позначились особисті стосунки лідерів двох країн.

Ключові слова: американо-німецькі відносини, німецьке питання, об'єднання Німеччини, "партнери у лідерстві", розширення НАТО, європейська інтеграція.

Вступ. Відносини зі Сполученими Штатами для ФРН завжди були найважливішими, не дивлячись на те, якою була правляча партія або урядова коаліція. Канцлер ФРН у 1969–1974 рр. соціал-демократ В. Брандт, вже не кажучи про консерваторів від ХДС/ХСС (К. Аденауер, Л. Ерхард, К Кізіnger), називав себе «старим другом Сполучених Штатів» [3, р. 356]. За його словами, німці Західної Німеччини «багато за що були вдячні американцям» [3, р. 357–358]. («Вдячність» була безмежною і навіть витіснила критичне ставлення до Америки. Так, про роль США у Другій світовій війні В. Брандт писав: «Вони вирішили результат двох світових війн, другої ще більш переконливо, аніж першої» [3, р. 358]. (!))

Для Вашингтону відносини з Бонном були також важливими. Г. Кіссінджер писав, що Західна Німеччина завжди підтримувала провідну роль Америки в НАТО і грала в альянсі «другу скрипку після Сполучених Штатів» [8, р. 38]. На початку 80-х років інтенсивність відносин зросла. У листопаді 1982 р. Р. Рейган писав про щойно обраного канцлера Західної Німеччини Г. Коля: «Наша зустріч (п'ята! – О.В.) була дружньою. Він – пряма протилежність свого попередника (Г. Шмідта. – О.В.), дуже доброзичливий та відкритий» [10, р. 560]. Через рік у ФРН було розміщено нові типи американських ракет. Це був період загострення відносин між Сходом та Заходом. В. Брандт писав про ті часи, що все змінювалось, але «не змінювались основи німецько-американських відносин. Якими

б серйозними не були інколи розбіжності, у Федеративній Республіці настільки звикли до американського «співбатьківства», що розірвати відносини було неможливо» [3, р. 359]. Влітку 1989 р. президент Дж. Буш назвав США і Західну Німеччину «партнерами у лідерстві» (прем'єр-міністр Великобританії М. Тетчер розцінила це як виклик англо-американським «особливим відносинам») [4, р. 83]. Сполучені Штати і зокрема Дж. Буш зіграли одну з ключових ролей в розв'язанні німецького питання – об'єднанні Німеччини.

Метою статті є дослідження американо-німецьких відносин у 1990–1998 рр. та їх впливу на сучасні міжнародні відносини. При цьому автором вирішувалось **завдання:** дати оцінку двостороннім відносинам крізь призму подолання кризових явищ у міжнародних відносинах, покладаючись, в першу чергу, на аналіз мемуарної літератури як джерела дослідження та на аналіз монографічних видань.

Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань було застосовано **методи:** порівняльно-історичний та системний, які дають можливість об'єктивного висвітлення предмету наукової розробки.

Результати. Упродовж 90-х років економічна могутність Німеччини зростала, вона грала роль центральної держави на континенті, була другою силою у Європі після США, а її зовнішня політика набувала повного суверенітету [11, s. 860]. (М. Тетчер, консерватор за партійною приналежністю і поглядами, віддаючи належне економічним

успіхам ФРН, критично ставилась до німецької моделі «рейнського капіталізму», через її соціальну зорієнтованість [12, р. 330]. А у французького уряду склалось враження, що Німеччина після об'єднання діяла більш упевнено і була готова йти своїм шляхом [6, с. 301].) Німецькі політики вже дозволяли собі критику зовнішньої політики Америки. В. Брандт писав, що американська виключність, місіонерство, яке покликане «покралити світ», призвели до того, що навіть така багата й могутня держава втратила від «зарозумілості влади» [3, р. 367].

Втім дві країни – США і ФРН, як і раніше, тісно співпрацювали в багатьох напрямках. Німеччина, як близький партнер Сполучених Штатів, була на їх боці у складі міжнародної коаліції під час війни у Перській затоці у 1990–1991 рр. Міністр закордонних справ Г.-Д. Геншер, який неодноразово висловлювався за підтримку принципу гуманітарного втручання, вважав, що його країна не може піти «окремим шляхом» від США і продемонструє надійність [6, с. 291]. Але німецькі військові брали участь лише у виконанні гуманітарної місії, технічній та транспортній підтримці операції «Буря в пустелі» (це був своєрідний «особливий підхід» німецької сторони), а уряд зробив вагомий внесок у її фінансове забезпечення у розмірі 18 мільярдів марок [6, с. 288]. Американська сторона розраховувала на більш суттєвий внесок німців – військовий і була розчарована тим більше, що свою роль в об'єднанні їхньої країни розглядала чи не головною. Втім Г.-Д. Геншер вважав, що операцію потрібно було довести до цілковитої перемоги над С. Хусейном [6, с. 287].

Напруження у відносинах між президентом і канцлером, що мало місце свого часу через питання модернізації тактичного ядерного озброєння [4, р. 64] не набуло негативних наслідків для двосторонніх відносин. Про німецького канцлера Дж. Буш доброзичливо писав: «Великий добродушний Гельмут іноді походив на великого ведмедя. Він полюбляв добрий жарт» [4, р. 65].

Зі свого боку канцлер Г. Коль виступав за тісні німецько-американські відносини в рамках НАТО і під егідою США, вбачаючи в цьому запоруку безпеки Німеччини. У травні 1991 р. він завірив американського президента в тому, що у довгостроковій перспективі альтернативи альянсу не існуватиме. Він часто відвідує Сполучені Штати й демонструє свою дружбу з Дж. Бушем. Канцлер тоді побоювався, що після завершення «холодної війни» американська сторона може замкнутись на вирішенні суто внутрішніх питань [11, с. 716]. Тоді, як у самій Німеччині, що продемонструвала югославська криза 1991 року, були сильними громадські настрої проти розгортання бундесверу [6, с. 299]. Ще давалася взнаки колективна пам'ять німців про минулу війну.

Після завершення Другої світової війни США традиційно підтримували об'єднання Європи, а потім почали ставитись з прохолодою, бачачи що вона може зменшити вплив Америки в світі [8, р. 47–49]. Адміністрація Дж. Буша була занепокоєна тим, що Німеччина і Франція можуть піти шляхом створення спільного єврокорпусу, який буде згодом основою європейських збройних сил. В свою чергу, це може призвести до того, що американська військова присутність у Європі може стати символічною. Але такі побоювання були марними. У березні 1992 р. Г. Коль запевнив Дж. Буша, що для Німеччини не може бути й мови про політику європейської інтеграції, якщо вона ослабить зв'язки із США [11, с. 717]. Йому здавалось, що підтримка Сполучених Штатів, як єдиної наддержави була розумною в умовах дезінтеграції Східної Європи, розпаду СРСР, криз на Близькому та Середньому Сході. І взагалі, він вважав, як і свого часу канцлер К. Аденауер (Г. Коль з ним був близьким особисто [9, с. 37]), що США можуть зіграти ключову роль в реорганізації європейського континенту.

1992 рік був роком президентських виборів. Багато хто в Америці хотів, щоб надмірні військові витрати були скорочені, а вивільнені кошти були направлені на розв'язання внутрішніх проблем. Г. Коль був «за» збереження на посаді президента передбачуваного Дж. Буша. Щодо Б. Клінтона, то у канцлера були певні побоювання, що він цілком переорієнтується на внутрішні проблеми. (Шведський посол у США у 1993–1997 рр. Г. Лільєгрєн згадував, що на початку президентства Клінтона його адміністрація «не набула потрібної динамічності» у міжнародних відносинах, а президент «славився своєю байдужістю до питань зовнішньої політики» [1, с. 174].) Г. Коль був представником покоління, яке пройшло війну і скептично ставився до покоління Б. Клінтона, людей «1968 року», які зросли в дусі протесту проти війни у В'єтнамі [11, с. 718].

У січні 1993 р. Б. Клінтон вперше склав присягу президента Сполучених Штатів Америки. Він згадував: «На той час, коли я став президентом, Німеччина вже об'єдналась під керівництвом далекоглядного канцлера Гельмута Коля за активної підтримки президента Буша, хоча деякі країни Європи заперечували проти набуття відродженою Німеччиною політичної і економічної могутності» [5, р. 502].

26 березня 1993 р. відбулась перша зустріч новообраного президента із канцлером. Вона показала, що всі побоювання Г. Коля щодо політики Б. Клінтона були марними. З першої миті між двома лідерами встановився особистий контакт, вони подобались один одному. І президент, і канцлер дійшли висновку, що як керівники двох могутніх держав потрібні один одному. Вони швидко з'ясували, що

без довірливих відносин з президентом Г. Колю буде важко підтримувати американський зовнішньополітичний курс (правда з німецьким акцентом); для Клінтона канцлер також був потрібним, оскільки він був новачком у міжнародних відносинах і особливо у справах континентальної Європи, яка бурхливо змінювалась і на якого можна було покластись. Їхні відносини були схожими на стосунки молодшого брата зі старшим братом, яким у цьому випадку був канцлер і президент вважав його «розумним політиком» [11, s. 719].

Б. Клінтон потім згадував Г. Коля, як діяча, якому була властива пряма і дещо різка манера поведінки. Але президенту подобалось те, що Коля висловлювався дуже переконливо. Він ставив йому у заслугу об'єднання країни. «Упродовж десятиліть, – писав Клінтон, – Коля залишався самою великою фігурою на Європейському континенті. Він займав правильну позицію щодо всіх важливих питань, які стояли перед Європою, і активно добивався згоди зі своєю точкою зору. ...Мені дуже подобався Гельмут Коля» [5, p. 527].

Одним із питань, яке обговорювалось на березневій зустрічі була боснійська криза. (Відповідальність за загострення ситуації у Боснії, як і у всій колишній Югославії (СФРЮ) американці, британці та німці традиційно покладали лише на С. Мілошевича. Вони його розцінювали виключно як одіозну фігуру і диктатора. Але тепер звинувачувався також і Г.-Д. Геншер. Американська і французька сторони знімали з себе відповідальність і закидали йому передчасне визнання незалежності Словенії і Хорватії у 1991 р. Можливість політичного розв'язання проблеми, тим самим, було втрачено [6, s. 294]. Критика власного зовнішньополітичного курсу, звинувачення і ситуація, що склалась на Балканах вплинули на рішення Г.-Д. Геншера у травні 1992 р. про відставку з посади міністра. На той час вже були прохолодними й відносини з канцлером [11, s. 720]. Г. Коля, до речі, також наполягав у 1991 р. на негайному визнанні незалежності Хорватії [6, s. 301].) Б. Клінтон і Г. Коля поділяли ту точку зору згідно якої потрібно було скасувати ембарго на постачання зброї, бо вона була у сербів, які ними звинувачувались у кровопролитті, але її не мали хорвати та боснійці. «Однак нам не вдалось, – писав Клінтон, – переконати Великобританію та Францію змінити свою позицію» [5, p. 512].

У лютому 1995 р. Г. Коля відвідав США. Відносини між двома лідерами були неабиякими і вони задали й надалі бачити один одного на чолі своїх країн. Потім канцлер напише у своєму щоденнику, що Б. Клінтон і його попередник Дж. Буш «є одними з самих видних колег у міжнародній політиці» [9, s. 13]. Г. Коля вшанував пам'ять колишнього сенатора У. Фулбрайта, якого не стало в день його візиту, 9 лютого, і якого президент Клінтон вважав своїм вчителем [5, p. 645].

Упродовж першої половини 90-х років ситуація у колишній Югославії залишалась напруженою. І у президента, і у канцлера не було розбіжностей у поглядах щодо причин війни, яка там вирувала. Коли у серпні 1995 р. хорватська сторона розпочала наступ з метою повернути собі Країну, всі симпатії Клінтона були на їх боці. Він писав, що морально підтримував хорватів і знав, що такої ж позиції дотримується німецький канцлер. Обидва вони вважали, що „дипломатичні зусилля не дадуть бажаного результату до тих пір, поки серби не зазнають серйозної військової поразки» [5, p. 667]. Але не тільки моральною підтримкою обмежувалась їхня діяльність у регіоні. Американська і німецька сторони не дуже дотримувались ембарго на постачання зброї воюючим сторонам. «В результаті, – писав Клінтон, – хорвати і боснійці отримали зброю, яка допомогла їм вижити» [5, p. 667].

Наприкінці листопаду – на початку грудня 1995 р., вже після підписання Дейтонських угод по Боснії, президент зустрічався з американськими військовими, розквартированими у Німеччині. Він згадував, що у ході короткої зустрічі з Г. Колям подякував його за «рішення послати до Боснії чотири тисячі німецьких солдатів» [5, p. 668].

Г. Коля був задоволений перемогою Б. Клінтона на президентських виборах у листопаді 1996 р. та тим, що йому вдалось розвинути та розширити політичний союз з Америкою. Можна сказати, що німецький канцлер був надійним «атлантистом» і добрим «європейцем». Він відчував підтримку американського президента у реалізації його другої довгострокової цілі: створення європейської федеративної держави. У щоденнику Г. Коля не без задоволення писав, що його канцлерство прийшло на історичний момент, «який дав йому можливість підготувати й сформулювати політичні рішення для німецької, європейської та світової політики» [9, s. 12].

Влітку 1994 р., після зустрічі «великої сімки» у Неаполі, Клінтон відвідав Німеччину. У Берліні він закликав Г. Коля і німців «очолити процес об'єднання Європи». «Я сказав їм по-німецьки, – згадував президент, – якщо вони це зроблять, Америка буде з вами сьогодні і завжди» [5, p. 609]. У березні 1998 р. канцлер зробив остаточний прорив до валютного союзу. За будь-яких обставин він хотів зробити процес об'єднання Європи незворотнім. 27 вересня 1998 р. Г. Коля писав у щоденнику, що для нього «у досягненні цієї мети рішення про введення євро мало вирішальне значення», тому що нова валюта давала можливість забезпечити мир і свободу для майбутнього Європи. «Ось чому я, – продовжував він, – зробив введення євро своїм доленосним питанням [9, s. 13–14]. Біограф канцлера Г.-П. Шварц потім писав: «Європейський союз в його сучасному виді, з його великими мож-

ливостями, але й з його чималими проблемами багато в чому є результатом роботи Г. Коля» [11, s. 938].

Прем'єр-міністр М. Тетчер, яка завжди скептично ставилась до європейської інтеграції і мала з канцлером непрості стосунки, вважала, що в межах Європейського Співтовариства Німеччина може перетворитись в економічну імперію [4, p. 249]. Потім вона звернула увагу на проблему, яка була, на її думку, безперечним доказом її занепокоєння: країни Східної Європи, стурбовані нестабільністю, що надходить із території колишнього СРСР, намагатимуться вступити в НАТО та Європейський союз. Але у них, вважала вона, немає «ілюзій щодо панування Німеччини у Європі. Це також є причиною занепокоєння, але навряд хто признається у цьому публічно» до того ж серед німців зростає незадоволення розширенням ЄС за рахунок східноєвропейців [12, p. 339–340].

Канцлеру доводилось заспокоювати європейців, що їхні побоювання щодо можливого устремління Німеччини до домінування у Європі не мають ніяких підстав. Його доказом було те, що він «виступив головним прихильником Маастрихтського договору 1992 року» [8, p. 47]. Зусилля канцлера, направлені на реорганізацію Східної Європи, здійснювались у тісній координації зі Сполученими Штатами. Президент Клінтон і канцлер Коль разом доклали чималих зусиль, щоб країни Центральної та Східної Європи інтегрувались у Європейський союз і Північноатлантичний альянс. Канцлер погоджував з американським президентом або ж з його помічником С. Телботом усі питання, які потім виносились на порядок денний у відносинах з Росією [11, s. 830].

Розширення НАТО – одне із важливих питань співробітництва США і ФРН. Варто зазначити, що ще у 1994 році Сполучені Штати були проти членства в альянсі східноєвропейських країн – колишніх учасників Організації Варшавського Договору (ОВД) [7, p. 824]. Про еволюцію підходів адміністрації Б. Клінтона щодо розширення військово-політичного блоку Г. Кіссінджер писав, що «хоча вона й підтвердила важливу роль НАТО, але зробила це у контексті цінностей, які навряд чи мають відношення до традиційних стратегічних цілей альянсу» [8, p. 45]. Іншими словами адміністрація взяла курс на розширення організації. На думку Г. Лільєгрена, головним поштовхом для зміни курсу стала «тогочасна занепокоєність адміністрації, що ЄС може перевершити НАТО як найважливіша організація в усіх сферах, можливо, зрештою, і в сфері політики безпеки» [1, s. 203]. А реальною причиною курсу на розширення було те, що друга адміністрація Клінтона у проведенні зовнішньої політики почала діяти більш жорстко і спиралась на військову

силу. У червні 1997 р. Г. Лільєгрена писав у аналітичній записці до МЗС своєї країни: «Невизначеність, яка панувала в перші роки і певною мірою відображала притаманну президентові Клінтону схильність до компромісів, тепер поступилася набагато активнішій політиці на чолі з державним секретарем Мадлен Олбрайт, що є її головним ініціатором» [1, s. 276].

В реалізації ідеї розширення позиція Німеччини була звісно проамериканською: вона не хотіла, щоб Європейський союз, в якому Франція була провідною країною, підминив собою роль Північноатлантичного альянсу у питаннях безпеки. Разом з тим, тепер у проведенні зовнішньої політики країни Г. Коль намагався діяти більш упевнено, ініціативно та переконливо [2, p. 338]. І діяв він таким чином, щоб не зіпсувати стратегічного партнерства з Росією [11, s. 831].

Колішній прем'єр-міністр М. Тетчер схилилась думки, що для німців розширення на схід привабливе не стільки бажанням допомогти східноєвропейським країнам, яке це роблять британці, а скільки метою задовольнити свої геополітичні інтереси [12, p. 339]. Вона вважала, що на заваді «вродженим амбіціям Німеччини» і викликів з боку країн колишнього Радянського Союзу може бути лише американська військова присутність у Європі – важливіша гарантія безпеки європейського континенту [12, p. 327–328].

Отже, підводив підсумок Г. Лільєгрена: «Поєднання поглядів американських, німецьких та східноєвропейських політиків посприяло постанові США залучити до НАТО нових членів» [1, s. 205]. Рішучою прихильницею та втілювачем в життя ідеї розширення була М. Олбрайт, держсекретар у 1997–2001 рр. Вона писала, що метою адміністрації Б. Клінтона у 1997 р. було просувати розширення НАТО на схід, зменшивши, наскільки це можливо, незадоволення росіян [2, p. 332].

У травні 1998 р. Б. Клінтон відвідав Німеччину, де розпочався передвиборчий марафон. Хоча погляди соціал-демократа Г. Шредера президенту були ближчі і відповідали концепції «третього шляху», яку він поділяв разом з Т. Блером, він все ж підтримував консерватора Г. Коля. «Він був моїм другом і другом Америки і вважався надійним партнером», – писав президент [5, p. 786]. А у квітні 1999 р. нагородив экс-канцлера «Медаллю свободи» [11, s. 865].

27 вересня 1998 р. у Німеччині відбулись вибори у бундестаг. Правлячий консервативний партійний блок ХДС/ХСС поступився соціал-демократам. Г. Коль писав у щоденнику: «Після шістнадцяти років на посаді канцлера сьогодні я повинен змиритись зі своєю першою важкою поразкою на виборах. ...Я очікував поразки» [9, s. 11]. А німецькі ЗМІ вже писали із зловтіхою про кінець «системи Коля» [9, s. 33].

Восени 1998 р., вже вкотре з 1991 року, загострилась ситуація у колишній Югославії. М. Олбрайт писала, що у жовтні 1998 р. міністр закордонних справ в уряді Г. Коля К. Кінкель, маючи американську підтримку, „неодноразово тиснув на главу зовнішньополітичного відомства Росії Іванова» з метою переконати його підтримати резолюцію ради Безпеки ООН, яка дозволяла збройне втручання світової спільноти у розв'язання косовської проблеми [2, р. 495–496].

Висновки. Розглянуто окреслене коло питань у відносинах США та Німеччини – трансатлантичних партнерів – у період діяльності президентів Дж. Буша, Б. Клінтона і канцлера Г. Коля. Ці майже десять років були сповнені драматичними подіями у Європі та за її межами. Сполучені Штати і Німеччина продемонстрували партнерство, яке активно і разом з тим суперечливо впливало на їхнє розв'язання і на ситуацію на континенті в цілому. „Партнери у лідерстві» зіграли ключову роль у перетвореннях у Європі та у пост-комуністичній трансформації країн Східної Європи, яка багато в чому залежала від фінансово-економічної підтримки двох країн.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лільєгрєн Г. Від Таллінна до Туреччини. Мемуари шведа і дипломата / пер. з англ. А. Таращук. Київ: Темпора, 2010. 352 с.
2. Albright M. *Madam Secretary*. New York: Miramax Books, 2003. xvi, 720 p. URL: <https://archive.org/details/madamsecretary0000unse> (Дата звернення: 8.08.2023)
3. Brandt W. *My Life in Politics*. New York: Viking Penguin, 1992. xxvi, 498 p. URL: <https://archive.org/details/mylifeinpolitics00bran/page/497/mode/2up?view=theater> (Дата звернення: 9.08.2023)
4. Bush G. & Scowcroft B. *A World transformed*. New York: Alfred A. Knopf, 1998. xiv, 587 p. URL: <https://archive.org/details/worldtransformed0000bush> (Дата звернення: 8.08.2023)
5. Clinton B. *My Life*. New York: Alfred A. Knopf, 2004. 957, xlii p. URL: <https://archive.org/details/mylife-cl00clin> (Дата звернення: 8.08.2023)
6. Heumann H.-D. Hans-Dietrich Genscher: *Die Biographie*. Paderborn: Verlag Ferdinand Schöningh, 2012. 346 s.
7. Kissinger H. *Diplomacy*. New York: Simon & Schuster, 1994. 912 p. URL: <https://archive.org/details/diplomacy00kiss/page/n7/mode/2up> (Дата звернення: 6.08.2023)
8. Kissinger H. *Does America Need a Foreign Policy? Toward a Diplomacy for the 21st Century*. New York: Simon & Schuster, 2001. 318 p. URL: <https://archive.org/details/doesamericaneedf0000kiss/page/n9/mode/2up> (Дата звернення: 9.08.2023)

9. Kohl H. *Mein Tagebuch*. 1998–2000. München: Droemer, 2000. 352 s.

10. Reagan R. *An American Life*. New York: Simon & Schuster, Pocket Books, 1990. 748 p. URL: <https://archive.org/details/americanlife0000reag/page/n5/mode/2up?view=theater> (Дата звернення: 8.08.2023)

11. Schwarz H.-P. Helmut Kohl. *Eine politische biographie*. München: Deutsche Verlags-Anstalt, 2012. 1052 s.

12. Thatcher M. *Statecraft. Strategies for a Changing World*. London: HarperCollins Publishers, 2002. xxv, 486 p. URL: <https://archive.org/details/statecraft00marg> (Дата звернення: 8.08.2023)

REFERENCES:

1. Liljehgren, Gh. (2010). *Vid Tallinna do Turechchyny. Memuary shveda i dyplomata / per. z anghl. A. Tarashhuk. [From Tallinn to Turkey – as a Swede and Diplomat]* Kyjiv: Tempora, 352 s.
2. Albright, M. (2003). *Madam Secretary*. New York: Miramax Books, xvi, 720 p. URL: <https://archive.org/details/madamsecretary0000unse> (Дата звернення: 8.08.2023)
3. Brandt, W. (1992). *My Life in Politics*. New York: Viking Penguin, xxvi, 498 p. URL: <https://archive.org/details/mylifeinpolitics00bran/page/497/mode/2up?view=theater> (Дата звернення: 9.08.2023)
4. Bush, G. & Scowcroft, B. (1998). *A World transformed*. New York: Alfred A. Knopf, xiv, 587 p. URL: <https://archive.org/details/worldtransformed0000bush> (Дата звернення: 8.08.2023)
5. Clinton, B. (2004). *My Life*. New York: Alfred A. Knopf, 957, xlii p. URL: <https://archive.org/details/mylifecl00clin> (Дата звернення: 8.08.2023)
6. Heumann, H.-D. (2012). *Hans-Dietrich Genscher: Die Biographie*. Paderborn: Verlag Ferdinand Schöningh, 346 s.
7. Kissinger, H. (1994). *Diplomacy*. New York: Simon & Schuster, 912 p. URL: <https://archive.org/details/diplomacy00kiss/page/n7/mode/2up> (Дата звернення: 6.08.2023)
8. Kissinger, H. (2001). *Does America Need a Foreign Policy? Toward a Diplomacy for the 21st Century*. New York: Simon & Schuster, 318 p. URL: <https://archive.org/details/doesamericaneedf0000kiss/page/n9/mode/2up> (Дата звернення: 9.08.2023)
9. Kohl, H. (2000). *Mein Tagebuch*. 1998–2000. München: Droemer, 352 s.
10. Reagan, R. (1990). *An American Life*. New York: Simon & Schuster, Pocket Books, 748 p. URL: <https://archive.org/details/americanlife0000reag/page/n5/mode/2up?view=theater> (Дата звернення: 8.08.2023)
11. Schwarz, H.-P. (2012). *Helmut Kohl. Eine politische biographie*. München: Deutsche Verlags-Anstalt, 1052 s.
12. Thatcher, M. (2002). *Statecraft. Strategies for a Changing World*. London: HarperCollins Publishers, xxv, 486 p. URL: <https://archive.org/details/statecraft00marg> (Дата звернення: 8.08.2023)

The American-German Relations (1990–1998)

Voytovych Oleksiy Ivanovych

Candidate of Political Sciences,
Associate Professor at the Department
of International Relations
I. I. Mechnikov Odesa National University
Dvoryanska str., 2, Odesa, Ukraine
ORCID: 0009-0000-1524-9915

The American-German relations in the end of the XX century are analyzed, as well as their common activity in the international problems solution in both European countries and beyond. The research of the English-American alliance activity in the current international relations is the purpose of this work. The following task was set by the author: to analyze the American-German relations and their effect on the current international relations through the prism of the international relations crisis phenomena overcoming. The research was based on the works of memoirs and certain monographic literature as the main source of information. The comparative historic and system research methods were applied as they promote the impartial interpretation of the scientific development object. The bilateral relations of the period of the presidents G. Bush, B. Clinton and Chancellor G. Kohl were rather eventful. G. Bush played one of the leading roles in German reunion, and his country remained the European security guarantee. The European countries had certain concern as to the events which had happened in Germany and in the Eastern Europe. The United Germany being supported by the USA acted as a locomotive of the European integration process. Chancellor Kohl made the greatest personal contribution to these changes, as the facts and the research sources witness. As the Transatlantic partners the USA and FRG developed the continent's stability by the NATO expansion, as this idea seemed to be a panacea in security achievement. The both countries cooperated in the regional conflicts regulation, (the Persian Gulf, former Yugoslavia). For the first time since World War II Germany got such an experience; and it had definite internal political results. Analyzing the bilateral relations we may see that they were profoundly and positively influenced by the leaders' personal relations.

Key words: American-German relations, German question, German reunion, "partners in the leadership», NATO expansion, European integration.